

ЦИВІЛІСТИКА БЕЗ КОРДОНІВ

УДК 347.65:004.738.5(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v057.2025.18>

Гуменюк Віктор Вікторович,

аспірант кафедри цивільного права та процесу, приватний нотаріус,

Державного вищого навчального закладу

«Ужгородський національний університет»

ORCID ID: 0000-0002-5343-350X

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО НОТАРІАЛЬНОГО АКТУ ТА ЕЛЕКТРОННОГО НОТАРІАЛЬНОГО ДІЛОВОДСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Ми живемо в сучасному світі, який щоденно стрімко змінюється, переходить до цифрової епохи, що знаходить своє відображення у всіх сферах суспільного, соціального та правового життя. Нотаріат, як ключовий інститут захисту прав та забезпечення стабільності цивільного обороту, не може залишатися осторонь цих трансформацій. В умовах формування єдиного європейського цифрового ринку та активної євроінтеграції України, запровадження ефективних електронних механізмів у нотаріальну практику є нагальною потребою та стратегічним пріоритетом для забезпечення захисту прав та інтересів особи в повній мірі, з полегшенням доступу нотаріусів та громадян до нотаріальних актів, створення єдиного архіву, все це свідчить про активну участь держави у вдосконаленні та модернізації нотаріату відповідно до сучасних вимог і потреб суспільства. Нотаріуси повинні бути готові до впровадження нових технологій та цифрових інструментів для забезпечення якості та ефективності своєї роботи.

Актуальність обраної теми зумовлюється тим, що розвиток електронного урядування (e-governance) та електронних сервісів (e-services) вимагає відповідної адаптації юридичної інфраструктури, де нотаріат відіграє центральну роль. Сучасна людина очікує швидких, безпечних та доступних послуг, що можливо лише за умови повної цифровізації процесів. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році стало каталізатором трансформаційних процесів, виявивши критичну необхідність у гнучких та дистанційних інструментах забезпечення правового захисту. Мільйони виму-

шених переселенців (як внутрішніх, так і тих, хто перебуває за кордоном) потребують можливості вчинення юридично значущих дій без фізичної присутності, що акцентує увагу на потенціалі електронного нотаріату та дистанційного діловодства. Війна також підкреслила важливість надійного електронного архівування для збереження правової історії в умовах руйнувань.

В умовах зростання кіберзлочинності та шахрайства, цифровізація нотаріату вимагає розробки та впровадження найсучасніших засобів кібербезпеки, що гарантують автентичність електронного нотаріального акту та цілісність електронного діловодства. Важливо, щоб ці зміни не підривали, а, навпаки, посилювали презумпцію достовірності нотаріального акту.

Попри окремі позитивні кроки у запровадженні електронних реєстрів та КЕП, відсутність комплексного закону про електронний нотаріат створює правові прогалини, колізії та невизначеність у застосуванні електронних форм нотаріальних актів та веденні електронного діловодства. Це стримує подальший розвиток та використання сучасних технологій.

Україна прагне до європейської інтеграції, що вимагає гармонізації національного законодавства з правом ЄС та найкращими практиками країн-членів, де електронний нотаріат вже успішно функціонує. Дослідження у цій сфері є внеском у процес адаптації української правової системи.

Метою даного дослідження є комплексне теоретико-правове осмислення поняття та особливостей електронного нотаріального акту й електронного нотаріального діловодства в умовах

цифровізації в Україні, розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства та практики його застосування. Для досягнення поставленої мети потрібно визначити поняття, правову природу та ключові ознаки електронного нотаріального акту в умовах цифровізації, виокремити поняття та особливості електронного нотаріального діловодства, окреслити його трансформацію порівняно з традиційним паперовим та розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Стан наукових розробок з обраної проблематики в Україні. Проблематика нотаріального діловодства та нотаріальних дій традиційно знаходиться в полі зору вітчизняних правознавців. Значний внесок у дослідження загальнотеоретичних аспектів нотаріату, його місця в правовій системі та класичних нотаріальних дій зробили такі вчені, як: Досінчук К.Ф., Дякович М.М., А.Г. Серветник, Нелін О.І., Невзорова І.В., К.І. Чижмарь, Л.Е. Ясінська, О. Коротюк, В.С. Фурса, Є. Фурса та інші. Їхні праці заклали фундамент для розуміння сутності нотаріальної діяльності. Однак, питання цифровізації та її впливу на нотаріат є відносно новим напрямом досліджень, який активно розвивається останніми роками. В контексті електронного документообігу, електронного підпису та інформаційного права загалом, вагомий доробок мають М.С. Долинська, В. Комарова та В. Баранкової, Н. Горбань, М. Дякович, Л. Сміян, Ю. Нікітіна та І. Череватенко. Їхні роботи зосереджуються на аналізі чинних нормативно-правових актів, вказують на окремі проблеми застосування нових технологій та пропонують шляхи вдосконалення окремих елементів. Проте, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, комплексного та системного дослідження поняття та особливостей електронного нотаріального акту як самостійного правового явища та електронного нотаріального діловодства як цілісної системи в умовах стрімкої цифровізації та врахування викликів воєнного стану, наразі немає. Більшість досліджень мають фрагментарний характер, зосереджуючись на окремих технологічних або правових аспектах. Відсутня цілісна концепція адаптації загальних правил вчинення нотаріальних дій до цифрового середовища, що обґрунтовує необхідність подальших поглиблених розробок у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Діяльність нотаріуса в Україні, що традиційно ґрунтується на видачі нотаріального акту як публічно-правового підтвердження безспірних прав та фактів, та веденні нота-

ріального діловодства як системі обліку і збереження цих документів, нині переживає докорінну трансформацію. Сучасні цифрові зміни, від запровадження електронних реєстрів до використання кваліфікованого електронного підпису та створення електронних архівів, мають на меті не лише оптимізувати ці базові функції, а й посилити їхню юридичну достовірність, прозорість та доступність, наближаючи нотаріат до європейських стандартів ефективності та безпеки в цифрову епоху.

У чинному законодавстві України відсутнє визначення категорії «нотаріальний акт». Стаття 50 Закону України «Про нотаріат» [1] містить лише положення, що нотаріальна дія або відмова у її вчиненні, нотаріальний акт оскаржуються до суду. Право на оскарження нотаріальної дії або відмови у її вчиненні, нотаріального акта має особа, прав та інтересів якої стосуються такі дії чи акти. Як влучно відзначає О. Нелін, що наслідком вчинення будь-якої нотаріальної дії є винесений нотаріусом акт, який є завершальною складовою цієї нотаріальної дії. Правові акти, які є волевиявленням нотаріуса на вчинення нотаріальних дій та фіксують їх результати, оформляються нотаріусом згідно з законом у письмовій формі шляхом вчинення або ж різного роду написів, або ж оформленням певного свідоцтва чи складанням акту тощо [2, с. 4]. Принцип обґрунтованості нотаріальних актів вимагає, щоб вчинювані нотаріальні дії здійснювалися нотаріальними органами, зокрема нотаріусами, тільки на підставі дійсних обставин, що підтверджуються документами та відомостями. Наприклад, доказом спадково-родинних відносин має бути підтверджений документально на підставі не лише свідоцтва про державну реєстрацію смерті спадкодавця, а ще й свідоцтва про державну реєстрацію народження дочки померлого, свідоцтва про державну реєстрацію її шлюбу (у разі зміни прізвища), виданих державними органами реєстрації актів цивільного стану, або витяг із Державного реєстру актів цивільного стану громадян, який безпосередньо отримується нотаріусом, який учиняє нотаріальну дію. Принцип обґрунтованості закріплено у ст. ст. 42, 46, 47, 54, 55. Закону України «Про нотаріат». [1] Згідно ст.17 закону [3] нотаріуси уповноважені державою на здійснення функцій державного реєстратора, для вчинення реєстраційних та інших дій, якщо вони використовують електронний підпис для реалізації повноважень, пов'язаних із набуттям, зміною чи припиненням прав та/або обов'язків фізичних і юридичних осіб відповідно до закону, використовують виключно кваліфіковані електронні підписи,

якщо інше не передбачено законом. Нотаріальні дії з використанням кваліфікованого електронного підпису чи печатки або інших засобів електронної ідентифікації вчиняються в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері нотаріату. Тому, розуміння природи нотаріальних актів тісно пов'язане із з'ясуванням сутності конкретизації права, завдяки чому норма, яка відображає модель загальної поведінки, отримує персоніфікацію й фактично втілює у життя волю законотворця [4, с. 76]. До основних атрибутивних ознак нотаріального акта, що зумовлюють його окремий стан серед інших правових актів відносять: юридична сила нотаріального акта, автентичність нотаріального акта, законність нотаріального акта, обґрунтованість нотаріального акта, індивідуалізованість нотаріального акта. [5, с. 156]

Влучно зазначала, Н.М. Денисяк що, цифровізація українського нотаріату передбачає відмову від паперового документообігу та його заміщення електронними реєстрами, автоматизацію нотаріальної діяльності, скорочення переліку документів, необхідних для вчинення нотаріальних дій, оперативний обмін даними між державними інформаційними системами та запровадження електронних черг. [6, с. 547, 550] Слід зауважити, що вже сьогодні нотаріуси України з метою взаємодії з державними реєстрами використовують Систему електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів – «Трембіта». В нотаріальній сфері вона значно спрощує процес перевірки реєстраційних номерів облікових карток платників податків в Державному реєстрі фізичних осіб. [7] Однак, погоджуючись з О.О. Чижиков, який зазначає про низький рівень цифрової грамотності нотаріусів та українського суспільства загалом, а також ризики, пов'язані з кібербезпекою. [8, с. 1] У зв'язку з цим виділяють напрями реформування нотаріату: запровадження електронної системи нотаріату, перехід до єдиного нотаріату, саморегулювання нотаріальної професії та розширення повноважень нотаріусів. Деякі з цих напрямків вже активно реалізуються на практиці, зокрема, розроблено Єдину державну електронну систему е-нотаріату, складові якої поетапно вивчаються нотаріусами та інтегруються в нотаріальну діяльність. Вживаються поступові заходи щодо переходу до єдиного нотаріату, який полягає у ліквідації державних нотаріальних контор. Також частково розширено повноваження нотаріусів України та здійснюються кроки до наділення

Нотаріальної палати України ширшими повноваженнями. Зазначені напрямки реформування сприятимуть вирішенню окреслених на початку дослідження проблем, зроблять нотаріат в Україні більш сучасним, незалежним, ефективним, професійним, стабільним, зручним для громадян та економічно вигідним для держави, а також наблизить його до європейських стандартів. [9, с. 320–303]

Враховуючи, що 30 грудня 2023 року набрала чинності урядова постанова від 29 грудня 2023 року № 1406 [10], якою затверджено Положення про Єдину державну електронну систему е-нотаріату. Документом встановлено, що день початку функціонування Електронного реєстру нотаріальних дій, Електронного нотаріального архіву як складових Єдиної державної електронної системи е-нотаріату визначається рішенням Міністерства юстиції, що публікується в Офіційному віснику України. Зазначимо, що єдина державна електронна система е-нотаріату – взаємозв'язана сукупність інформаційно-комунікаційних, інформаційних систем, які діють як єдине ціле та у взаємодії з іншими інформаційними та інформаційно-комунікаційними системами призначені для автоматизації нотаріальної діяльності, зокрема збирання, накопичення, обробки, збереження, захисту, пошуку, обліку та використання відомостей щодо нотаріальної діяльності та забезпечення усіх видів електронної інформаційної взаємодії (обміну) згідно із законодавством, внесення інформації до єдиних та державних реєстрів, що функціонують у системі Мін'юсту та є складовими Системи е-нотаріату, формування нотаріального/прирівняного до нотаріально посвідченого документа з електронним ідентифікатором, а також для забезпечення доступу фізичних та юридичних осіб до відомостей про нотаріальні/прирівняні до нотаріальних дій з урахуванням вимог щодо збереження нотаріальної таємниці [11, с. 57].

У сучасних умовах цифровізації в Україні відбувається фундаментальна трансформація нотаріальної діяльності [12], а саме проводиться експериментальний проект, метою якого є встановлення єдиного підходу до ведення Реєстру для забезпечення функціонування уніфікованої системи відомостей про вчинені нотаріальні дії. Ці всі зміни вимагають глибокого дослідження та розуміння поняття та особливостей електронного нотаріального акту й електронного нотаріального діловодства. Враховуючи визначення електронний документу, тобто це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [13, с. 5].

Ми можемо зазначити, що електронний нотаріальний акт – це документ, створений нотаріусом у електронній формі, що посвідчує юридичні факти або безспірні права, забезпечуючи їх юридичну достовірність та доказову силу шляхом засвідчення кваліфікованим електронним підписом (КЕП) нотаріуса та, у визначених законом випадках, кваліфікованими електронними підписами сторін, з обов'язковою реєстрацією у відповідних державних електронних реєстрах та зберіганням в електронному нотаріальному архіві. Його особливістю є не лише цифрова форма, але й інтеграція криптографічних засобів, що гарантують цілісність, автентичність та незмінність, а також прямий зв'язок із загальнодержавними електронними реєстрами для миттєвої верифікації даних і публічності. Це якісно відрізняє його від традиційного паперового акта, забезпечуючи підвищену оперативність, безпеку та доступність, одночасно породжуючи виклики щодо кібербезпеки та належної ідентифікації волевиявлення. Паралельно, електронне нотаріальне діловодство є системою сукупністю правил та процесів, що забезпечують створення, обробку, облік, систематизацію, архівування та використання всіх документів нотаріальної діяльності в цифровому форматі з використанням електронних реєстрів та КЕП. Його особливість полягає у переході від фізичного документообігу до повністю електронної взаємодії, оптимізації внутрішніх адміністративних процедур, формуванні єдиного електронного архіву нотаріуса, та інтеграції з іншими державними електронними системами. Ця трансформація спрямована на підвищення ефективності, прозорості та надійності нотаріальної діяльності, мінімізацію ризиків втрати чи пошкодження документів та зменшення «людського фактору». Однак, вона вимагає постійного вдосконалення технічної інфраструктури, посилення кіберзахисту, адаптації кадрів та комплексного законодавчого врегулювання, щоб повна цифровізація не лише спрощувала процеси, а й гарантувала найвищі стандарти юридичної достовірності та захисту прав у динамічному цифровому середовищі.

Слід не забувати, що у разі надходження документа до нотаріуса в електронній формі перевіряються: адреса отримувача; наявність додатків до електронного документа; кваліфікований електронний підпис підписувача та/або кваліфікована електронна печатка установи, наявність яких на ньому передбачена законодавством; кваліфікована електронна позначка часу, наявність якої на ньому передбачена законодавством. А у разі

надходження документа в електронній формі, підписаного кваліфікованим електронним підписом або удосконаленим електронним підписом, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронного підпису, та/або з накладеною кваліфікованою електронною печаткою, приватний нотаріус, завідувач контори / нотаріального архіву, особа, відповідальна за ведення нотаріального діловодства та архіву, проводить перевірку такого підпису та/або печатки за допомогою електронного інформаційного ресурсу центрального засвідчувального органу. Перевірка та підтвердження кваліфікованого електронного підпису та/або кваліфікованої електронної печатки здійснюється з дотриманням вимог статті 18 Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [14].

За приписами ст. 14 Закону України «Про нотаріат» Правила ведення нотаріального діловодства затверджуються Міністерством юстиції України за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері архівної справи і діловодства. Державні нотаріальні контори і приватні нотаріуси ведуть встановлену статистичну та бухгалтерську звітність і подають її до відповідних територіальних органів Міністерства юстиції України. Державні нотаріальні контори подають встановлену статистичну і бухгалтерську звітність, приватні нотаріуси – статистичну звітність. Статистичний звіт про роботу державних нотаріальних контор та приватних нотаріусів подається до Міністерства юстиції України його територіальними органами. Документи нотаріального діловодства та архів приватного нотаріуса є власністю держави і перебувають у володінні та користуванні приватного нотаріуса у зв'язку із здійсненням ним нотаріальної діяльності [15, с. 5]. Приватний нотаріус зобов'язаний забезпечити зберігання документів нотаріального діловодства та архіву приватного нотаріуса протягом усього строку здійснення ним нотаріальної діяльності. У практичній площині нотаріальне діловодство включає: складання, оформлення, реєстрацію, облік, зберігання, видачу нотаріальних документів та їх копій; реєстрацію (якщо передбачено), зберігання, облік, видачу документів, на підставі яких вчинені нотаріальні дії, та їх копій; складання, оформлення, реєстрацію, облік, виконання і зберігання документів з витребування і надання відомостей та (або) документів, необхідних для вчинення нотаріальної дії, у тому числі передбачених міжнародними договорами, у зв'язку

з наданням правової допомоги; ведення реєстрів для реєстрації нотаріальних дій у паперовій та/або у визначеній Законом електронній формі, книг, журналів реєстрації (обліку); тимчасове зберігання нотаріальних документів та документів, на підставі яких вчинялись нотаріальні дії, у конторі, у приватного нотаріуса та їх підготовку для передавання на зберігання до нотаріального архіву; тимчасове зберігання заповітів та довіреностей, посвідчених особами, які в умовах воєнного стану відповідно до законодавства мають право їх посвідчувати (далі – документи, що надійшли для тимчасового зберігання) та їх підготовку для передавання на зберігання до нотаріального архіву; складання, реєстрацію, зберігання та видачу довідок та інших документів, що містять відомості про вчинені нотаріальні дії тощо; розгляд звернень фізичних та юридичних осіб з питань вчинення нотаріальних дій у строки, визначені законодавством; використання, зберігання, обіг та звітність щодо спеціальних бланків нотаріальних документів. [15, с. 5–6] Основним повноваженням нотаріуса є контроль за дотриманням вимог щодо забезпечення конфіденційності інформації, що міститься в нотаріальних документах. Нотаріус також забезпечує виконання законодавства у сфері нотаріату та надає консультації з цих питань.

Зазначу, що в умовах воєнного стану в разі виникнення загрози знищення чи пошкодження документів нотаріального діловодства та архіву приватного нотаріуса, робоче місце (контора) якого розташовано в межах територій можливих / активних бойових дій / активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси, включених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, [16] для яких не визначена дата припинення можливості бойових дій та дата завершення бойових дій, приватним нотаріусом за наявності можливості приймається рішення про тимчасове переміщення документів його нотаріального діловодства та архіву. Рішення про тимчасове переміщення документів нотаріального діловодства та архіву приватного нотаріуса оформлюється шляхом видання наказу приватного нотаріуса з адміністративно-господарських питань. [17] Процедура тимчасового переміщення документів є необхідною для забезпечення безпеки та збереження важливих матеріалів. Це дозволяє забезпечити доступ до необхідної інформації у разі потреби.

Отже, цифровізація є ключовим вектором розвитку українського нотаріату, що передбачає системну відмову від паперового документообігу на користь електронних реєстрів та автоматизації нотаріальної діяльності.

Висновки. Таким чином, враховуючи вищевикладене можемо дати авторське визначення 2 поняттям та виокремити їх ознаки:

1. Електронний нотаріальний акт – це цифровий правовий документ, що відображає встановлені нотаріусом юридично значущі факти або волевиявлення осіб щодо посвідчення безспірних прав громадян, забезпечений найвищим рівнем цілісності, автентичності та конфіденційності за допомогою криптографічних засобів кваліфікованого електронного підпису нотаріуса та інтегрований у державні електронні реєстри та системи безпечного електронного зберігання, що гарантує його юридичну силу та оперативну доступність. Слід визначити ознаки даного поняття 1) це цифровий правовий документ, який коротко і чітко визначає форму; 2) він відображає встановлені нотаріусом юридично значущі факти або волевиявлення осіб щодо посвідчення безспірних прав; 3) забезпечений найвищим рівнем цілісності, автентичності та конфіденційності за допомогою криптографічних засобів кваліфікованого електронного підпису; 4) підкреслює ключові цифрові гарантії та технологію; 5) інтегрований у державні електронні реєстри та системи безпечного електронного зберігання; 6) вказує на системну інтеграцію та безпеку, що гарантує його юридичну силу та оперативну доступність.

2. Електронне нотаріальне діловодство – це системна сукупність організованих та автоматизованих процесів створення, обліку, реєстрації, обробки, систематизації, використання та довгострокового зберігання нотаріальних документів та інформації в електронній формі, що здійснюється з використанням засобів електронної ідентифікації, кваліфікованих електронних підписів, інтегрованих державних реєстрів та єдиного електронного нотаріального архіву, з метою забезпечення підвищеної ефективності, прозорості, безпеки та юридичної достовірності нотаріальної діяльності. Враховуючи дане визначення, можемо виділити ознаки: 1) системна сукупність організованих та автоматизованих процесів, тобто має технологічну природу; 2) це створення, обліку, реєстрації, обробки, систематизації, використання та довгострокового зберігання нотаріальних документів та інформації в електронній формі; 3) здійснюється з викорис-

танням засобів електронної ідентифікації, кваліфікованих електронних підписів, інтегрованих державних реєстрів та єдиного електронного нотаріального архіву; 4) з метою забезпечення підвищеної ефективності, прозорості, безпеки та юридичної достовірності, тобто визначає основні переваги та кінцеву мету. Таким чином, електронне нотаріальне діловодство полягає в тому, що завдяки йому відбувається переведення тради-

ційних процесів обліку, ведення та зберігання нотаріальних документів у цифровий формат, що забезпечується використанням електронних реєстрів, кваліфікованих електронних підписів та цифрових архівних систем, з метою оптимізації, підвищення безпеки та прозорості нотаріальної діяльності в Україні.

В майбутньому ці визначення можуть бути внесені як законодавчі зміни в закон «Про нотаріат».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 №3425-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
2. Нелін О. І. Правова природа нотаріального акта в новітній парадигмі українського права. *Юридична України*. 2013. № 11. С. 4–8.
3. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19?find=1&text=%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80#w1_2
4. Дергільова О.Г. Нотаріальні акти в системі правових актів сучасного права: загальнотеоретичне дослідження : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.01. Одеса, 2017. 183 с.
5. Лідія Вдовічена Нотаріальні акти як елемент функціонування нотаріальної юрисдикції. *Публічне право*. 2023. № 3 (51). С. 152–159 URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/51/16.pdf>
6. Денисяк Н.М. Реформування інституту нотаріату в сучасних умовах євроінтеграції. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 547–551.
7. «Трембіта»: роз'яснення щодо використання нотаріусами. Нотаріальна палата України. 2025. URL: <https://npu.ua/news/trembita/>
8. Чижиков О.О. Правові аспекти регулювання нотаріальної діяльності в умовах цифрової трансформації. *Академічні візії*. 2024. № 38. 10 с.
9. Лях Д.А. Реформування нотаріату України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО*. 2025. Вип. 88. Ч. 1. С. 297–303.
10. Деякі питання функціонування Єдиної державної електронної системи е-нотаріату: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 29.12.2023 №1406 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1406-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.07.2025)
11. Долинська М.С. Основні принципи нотаріального процесуального права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 57–60.
12. Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо реєстрації вчинених нотаріусами нотаріальних дій в Електронному реєстрі нотаріальних дій: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 30.05.2024 № 619 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/619-2024-%D0%BF#Text>
13. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
14. Про затвердження Змін до Правил ведення нотаріального діловодства: Наказ Міністерства юстиції України від 27.12.2024 № 3783/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2029-24#Text>
15. Організація ведення нотаріального діловодства: загальні вимоги, актуальне правове унормування та зміни 2025 року. Практичний посібник. Київ: Професіонал, 2025. 282 с.
16. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Мінрозвитку громад та територ. від 28.02.2025 № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-25#Text>
17. Деякі питання організації нотаріальної діяльності та ведення нотаріального діловодства приватних нотаріусів в умовах воєнного стану: Наказ Міністерства юстиції України від 11.02.2025 № 356/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0212-25#Text>

Гуменюк Віктор Вікторович

Поняття та особливості електронного нотаріального акту та електронного нотаріального діловодства в умовах цифровізації в Україні

Дана стаття присвячена ґрунтовному дослідженню актуальних питань цифровізації українського нотаріату, зосереджуючись на поняттях, особливостях та ознаках електронного нотаріального акту та електронного нотаріального діловодства. Обґрунтовано перехід від паперового до цифрового формату як стратегічну необхідність, що зумовлена низкою взаємопов'язаних факторів. До них належать глобальні тенденції цифрової трансформації в правовій сфері, нагальні виклики, що виникають внаслідок повномасштабного воєнного стану в Україні (який виявив критичну потребу в дистанційних та надійних правових інструментах), а також незворотні прагнення України до європейської інтеграції та гармонізації свого законодавства.

Визначено, що електронний нотаріальний акт – це цифровий юридичний документ, ключовими характеристиками якого є високий рівень цілісності та автентичності, що забезпечується криптографічними засобами (КЗС),

а також його пряма інтеграція в державні електронні реєстри. Така інтеграція дозволяє миттєво перевіряти дані та підвищує довіру громадськості. Водночас, електронний нотаріальний документообіг розглядається як інноваційна та системна автоматизація всіх процесів створення, обліку, реєстрації, зберігання та використання нотаріальних документів виключно в електронній формі, з обов'язковим використанням КЕП та інтегрованих державних електронних реєстрів.

Зазначено, що незважаючи на значний прогрес та вже активне використання електронних систем існують проблеми, пов'язані з кібербезпекою та рівнем цифрової грамотності як нотаріусів так і громадян.

Запропоновано авторські визначення ключових термінів та підкреслено необхідність комплексного законодавчого врегулювання для забезпечення максимальної ефективності, прозорості, безпеки та юридичної достовірності нотаріату України в цифрову епоху.

Ключові слова: нотаріат, цифровізація, електронний нотаріальний акт, електронне нотаріальне діловодство, кваліфікований електронний підпис (КЕП), електронні реєстри, кібербезпека, воєнний стан.

Humeniuk Viktor

Concept and features of electronic notarial act and electronic notarial proceedings in the conditions of digitalization in Ukraine

This article is devoted to a thorough study of the current issues of digitalisation of the Ukrainian notary, with a focus on a deep understanding of the concepts, features, and defining characteristics of both an electronic notarial deed and electronic notarial records. The article systematically substantiates that the transition from traditional paper-based document management to its digital format is an inevitable strategic necessity determined by a number of interrelated factors. These include global trends of digital transformation in the legal sphere, urgent challenges posed by the full-scale martial law in Ukraine (which has revealed a critical need for remote and reliable legal instruments), and Ukraine's irreversible aspirations for European integration and harmonisation of its legislation.

The author defines in detail that an electronic notarial deed is a digital legal document, the key features of which are a high level of integrity and authenticity ensured by cryptographic means (CES), as well as its direct integration into state electronic registers. This integration allows for instant data verification and increases public trust. At the same time, electronic notarial workflow is seen as an innovative and systematic automation of all processes of creating, recording, registering, storing and using notarial documents exclusively in electronic form, with the mandatory use of QES and integrated state electronic registers. Despite the significant progress in digital transformation and the already active use of electronic systems, the study highlights a number of problematic aspects. In particular, these are the risks associated with cybersecurity (threats of unauthorised access and data leakage), as well as the low level of digital literacy among both notaries and the general public, which creates barriers to the full and effective implementation of innovations.

The author of the article proposes original author's definitions of the key terms – “electronic notarial deed” and “electronic notarial record keeping”, which reflect their updated legal nature in the digital era. The author emphasises the urgent need for comprehensive legislative regulation of electronic notaries. Only a systematic approach to law-making will ensure maximum efficiency, transparency, reliable security, and unquestionable legal reliability of notarial activity in Ukraine, fully adapting it to the requirements of the modern digital environment and facilitating European integration.

Key words: notary, digitalisation, electronic notarial deed, electronic notarial record keeping, qualified electronic signature (QES), electronic registers, cybersecurity, martial law.